

TÜRKİYE TÜRKÇESİ ÖĞRENEREN TÜRKMENLERDE GÖRÜLEN SESLİ OKUMA YANLIŞLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Muammer NURLU

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mnurlu@gazi.edu.tr

Neşe ÖZKAN

Milli Eğitim Bakanlığı, Aksaray Gazipaşa Ortaokulu, ns_kr@hotmail.com

Özet

Dil öğretimi dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi ile mümkündür. Bu anlamda her bir becerinin üzerinde önemle durulmalı ve beceriye özgü etkinlikler yapılmalıdır. Yabancı dil öğreniminin ilk zamanlarında okuma yanlışlarının yapılması olağandır. Ancak bu yanlışların en kısa sürede düzeltilmesi gerekmektedir. Bu çalışmayla Türkiye’de dilimizi öğrenen Türkmen öğrencilerin sesli okuma hatalarını tespit etmek ve bu konuda çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada Aksaray Üniversitesi’nde öğrenim görmekte olan dokuz Türkmen öğrencinin sesli okuma hatalarını tespit etmek amacıyla onlara bir metin verilmiş ve okumaları kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar araştırmacılar tarafından dinlenmiş ve içerik analizi yapılarak hatalar belirlenmiştir. Bu hatalar ses yutumu, ekleme yaparak okuma, yanlış ses kullanımı ve benzeterek okuma başlıkları altında toplanmıştır. Her bir deneğin yaptığı okuma hataları tablolar halinde gösterilmiştir. Buna göre %50,9’la en fazla yapılan hata, yanlış harf kullanımıdır ve katılımcıların tamamı bu hatayı yapmıştır. %17,6 hata oranı ile ekleme yaparak okuma ikinci sıradadır ve katılımcıların %88,8’inde bu hata görülmektedir. Üçüncü sırada %12 ile ses yutumu hatası bulunmaktadır ve katılımcıların %88,8’i bu hatayı yapmıştır. Katılımcıların %33,3’ünün yaptığı benzeterek okuma %6,49 ile en az görülen hata türü olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sesli Okuma, Türkçenin Yabancılar Öğretimi, Okuma Hataları.

ORAL READING MISTAKES SEEN IN TURKMEN PEOPLE WHO ARE LEARNING TURKEY TURKISH AND SUGGESTIONS FOR SOLUTIONS

Abstract

Teaching language is possible by improving the four language skills such as listening, speaking, reading and writing. In this sense, enough importance should be given to each skill and activities related to the skill should be done. While learning a foreign language, making mistakes at reading is probable for beginners. However, such mistakes should be corrected as soon as possible. With this study, it is aimed to determine the oral reading mistakes of the Turkmen students learning our language and to find solutions for these mistakes. In this work, nine Turkmen students studying in Aksaray University are given a text and recorded their reading in order to identify their mistakes of oral reading. These records are listened by researchers and the mistakes are identified by analyzing the content. These mistakes have been gathered under the topics such as syncopation, added reading, misusage of sound and resemblance in reading. The reading mistakes of each subject are displayed on the charts. According to the chart, with the rate of 50,9%, the most common mistake is the misusage of the letters and all of the participants have done this mistake. With the rate of 17,6%, added reading comes the second and it is seen that 88,8% of the participants have done this mistake. With the rate of 12% syncopation mistake is in the third rank and 88,8% of the participants has done this mistake. 33,3% of the participants has done resemblance reading mistake and this is the least common mistake with the rate of 6,49%.

Keywords: Oral Reading, Teaching Turkish For Foreigners, Reading Mistakes.

Giriş

Dil, aktarımı sağlayan araçtır. Birey geçmişte yaşananları dil ile öğrenir ve yine onunla bugünü ve geçmişi geleceğe taşır. Toplumların kültürel değerleri dille yaşatılır ve kuşaklar arasında aktarımı sağlanır. Bunun yanı sıra insanlığın bugünkü teknolojik gelişmişliğinin temelinde de dilin bilgi aktarımı yatmaktadır. Bilimsel gelişmeler şekil, sembol ya da düz yazılarla biriktirilir ve her yeni araştırma bu bilgilerin üzerine inşa edilir.

Günümüzde teknolojik gelişmelerin neticesinde dünyanın farklı yerlerinde farklı milletlere mensup insanlar birbirleriyle iletişim kurabilmektedir. Ticaret, ekonomi, sağlık, spor, eğitim, turizm vb. nedenlerle farklı ülkelerde geçici ya da kalıcı olarak bulunma söz konusudur. Farklı kültürlerle etkileşim halinde olmak o ülkenin dilini de öğrenmeyi gerektirir. İşte bu noktada insanların yabancı dil öğrenme ihtiyacı gündeme gelmektedir. Yabancı dil; kişinin ana dilinden farklı olarak, çeşitli nedenlerle kendi isteğiyle öğrendiği dildir (Zorbaz, 2013: 159)Yabancı dil öğrenimi öncelikle o dilin alfabesini öğrenmekle başlar. Sağlam bir ses eğitimi, sözcüklerin doğru öğrenilmesini sağlar. Aynı zamanda dili öğrenen kişide başarıma hissi oluşacağından hedef dili öğrenme arzusu oluşur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında ilk yazılı eser Kaşgarlı Mahmud'un Araplara Türkçe öğretmek amacıyla hazırladığı Divanü Lügati't-Türk (Türk Dilleri Lûgati) adlı eseridir. Eser Türkçenin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu anlatmaktan çok Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır. Kaşgarlı Mahmud bunun için Türkçe-Arapça iki dilli sözlük oluşturmuştur. Sözlükte Türkçe sözcüklerin karşılığı Arapça verilmiştir. Arap alfabesiyle yazılan eserin başında Türk harfleri Arapça karşılıklarıyla verilmiş, karşılığı olmayan harfler için açıklama yapılarak sadece Türk alfabesinin varlığından söz edilmiştir. Eserde ayrıca Türk kültürünü tanıtan örneklerle de yer verilmiştir. Ancak o tarihten itibaren bu alanda kapsamlı ve doyurucu çalışmaların yoğunlukta olmadığı görülmektedir (Adıgüzel, 2010: 29-30).

Nasirüddin Ebu Hayyan tarafından 1312'de Kahire'de yazılan Kitabü'l-İdrak Li-Lisani'l-Etrak (Türklerin Dilini Anlama Kitabı) yabancılara Türkçe öğretiminde ele alınan bir diğer önemli eserdir (Bozkurt, 2012: 201).

15. yüzyılda Mısır'da yazılan El-Kavanenü'l-Külliyeye Li-Zabti'l Lügati't-Türkiyye (Türk Dilinin Öğrenilmesi İçin Bütün Kurallar) Araplara Türkçe öğretmek için yazılmış bir dil bilgisi kitabıdır. Kitabın yazarı bilinmemektedir (Bozkurt, 2012: 204).

Codex Cumanicus (Kıpçak Kitabı) Kıpçak Türklerine ve diğer topluluklara Kıpçak Türkçesini öğretmek için yazılmıştır. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretimi tarihinde ele alınması gereken eserlerden biridir (Karakuş, 2006: 20-21).

Osmanlı Devleti zamanında Avrupa devletleri Türkçeye önem vermişlerdir. Osmanlı Devleti ile ticarî ve diplomatik ilişkiler içinde buldukları için elçilik görevlilerinin Türkçe öğrenmesini gerekli görmüşlerdir. Örneğin tercüman olarak

yetiştirilmek amacıyla Osmanlı tebâsından seçilen dokuz yaşındaki Ermeni, Rum, Süryani... çocuklar Fransa tarafından İstanbul'da Dil Oğlanları Okulu adıyla bilinen manastırda eğitiliyordu. Burada Türkçelerini geliştirmek için verilen derslerin yanında diplomatlık dersleri de verilmekteydi. Hem tercümanlık yapan hem de Türk-Fransız ilişkilerini yürüten bu kişilere dil oğlanları adı verilirdi. (Nurlu, 2011: 11).

13. yüzyıla kadar tek bir yazı dili olan Türkçe bu tarihlerde Kuzeydoğu ve Batı (Güneybatı) Türkçesi olarak iki kola ayrılmıştır. 15. yüzyıldan sonra da Kuzey (Kıpçak), Doğu (Çağatay) ve Batı (Osmanlı) Türkçesi olarak üç kola ayrılmış ve 20. yüzyıla kadar bu şekilde devam etmiştir. Zaman içerisinde göç, savaş, değişen inanç sistemleri, kültürel etkileşim ve coğrafi farklılık Türkçenin farklı lehçelere ayrılmasına neden olmuştur.

Çarlık Rusya'sı 19. Yüzyılın sonlarına doğru Türkistan topraklarında Türkçe yer adları yerine Rusçasını getirerek Ruslaştırma politikasını uygulamaya başlamıştır. Çarlık, bölgedeki işgalini tamamlayarak küçük yönetim birimleri oluşturmuştur (Güngör, 2008: 5). Rusya, politikası gereği Türklere Kiril alfabesini kabul ettirmiş ve onların ortak bir Türk dili oluşturmasını engellemek için Latin alfabesine geçişi yasaklamıştır (Arslan, 2012: 176).

20. yüzyılda Sovyetler Birliği'nin kurulması ve egemenliği altında bulunan Türk boyları üzerinde uyguladığı siyaset gereği bunların her birine farklı alfabeler kabul ettirmiş ve her birinin konuşma ağzını yazı diline çevirmiştir. 1930'ların başına kadar hemen hemen bütün Türk dünyasında aynı kökenli yazı kullanılıyordu. Ancak Stalin'in bu yıllarda başlattığı kıyım ile Sovyetlerdeki Türk halklarının Latin alfabesini kullanmaları yasaklandı ve Kiril alfabesi kullanılmaya başlandı (Akalin, 2007: 7). SSCB tarafından yürütülen bu dil politikası sonunda da yirmiden fazla Türk yazı dili oluşmuştur (Özyürek, 2009: 1822). Her bir Türk topluluğuna farklı farklı alfabeler oluşturulduğu için birbirleriyle olan ilişkileri de zamanla zayıflamış ve farklı dilleri konuşan ayrı topluluklar haline getirilmişlerdir. Rusça bilim ve eğitim dili olarak yaygınlaştırılmış ve Sovyetlerdeki Türk soylu halkların birbirlerinin dilinde anlaşmaları engellenmiştir. Ancak 20. yüzyılın sonlarına doğru değişen siyasî dengeler sonucu Türk dünyasında da umut verici gelişmeler olmuştur. 1991 yılında SSCB dağılmış ve Türk cumhuriyetleri bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Bu ülkeler tarihî ve kültürel bağlarını güçlendirmek, günün gerektirdiği ekonomi ve ticarî ilişkileri geliştirmek adına birbirleriyle yoğun temaslar kurmuşlardır. Türkiye de Orta Asya'daki Türklerle geliştirilmek istenen ilişkilerde etkin rol oynamıştır.

Türk dünyasında birlik ve beraberliğin sağlanmasına yönelik kurulan ticarî ilişkilerin yanı sıra eğitim alanında da "Büyük Öğrenci Projesi" ile soydaş öğrencilerin Türkiye'de eğitim görmeleri imkânı tanınmıştır. Türk soylu öğrencilere Türkiye Türkçesi öğretimi sırasında ortak kültürel değerlerin paylaşımı da gündeme gelmiştir. Aynı köklerden gelen tarih bilinci, millet olma bilinci tazelenmiştir. Türk soylulara Türkçe öğretimi ile Türkçenin dünyaya öğretimine de önem verilmiş ve bu konuda geç kalınmış olsa da ayrıntılı çalışmalar başlatılmıştır.

Türkiye Türkçesi Öğrenen Türkmenlerde Görülen Sesli Okuma Yanlışları ve Çözüm Önerileri

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında özellikle son yıllarda önemli adımlar atılmıştır. Üniversitelerde yabancılara Türkçe öğretiminde hem akademisyen hem de nitelikli öğretmen yetiştirmek amacıyla yüksek lisans ve doktora eğitimi programları açılması bu adımlardan biridir. Türkçenin yabancılara öğretimi, alanında uzman kişilerle, amacına uygun hazırlanmış program ve materyallerle mümkündür. Yabancılara Türkçe öğretimi yalnız sözcük ve dil bilgisi kurallarının öğretimi değildir. Bu açıdan bakıldığında dil bilgisi bir amaç değil, araçtır. Dil öğrencisinin hedef dili kullanabilmesi yani anlamlı ve kurallı cümleler kurabilmesinin temelinde, ses birimlerinin doğru seslendirilmesi yatmaktadır. Kaynak dilin yapısı bazı durumlarda yabancı dil öğrenimini zorlaştırabilmektedir. Çünkü öğrenilmek istenen sesin kendi dilinde bulunmaması durumunda kişi o sesi çıkarmakta güçlük çekmektedir. Ayrıca yazıda ortak olup sesletimde farklılık bulunması durumunda da kaynak dil yeni sesin öğreniminin önüne geçebilmektedir. Türkçenin ses birimlerini doğru söyleyemeyen bir öğrenci, yazıları yanlış okuyarak kendini yetersiz hissetmekte ve ilgisi azalmaktadır. Bu sebeple yabancılara Türkçe öğretiminde ses eğitimi önem taşımaktadır.

Dil öğretimi okuma, yazma, konuşma ve dinleme olmak üzere dört temel beceriden oluşur. Bu becerilerin hepsi birbirini destekleyen ve tamamlayan niteliktedir. Yabancı dil öğrenen bir kişi ne kadar iyi dinlerse hedef dilin söyleyişini o derece doğru kavrar. Böylelikle, konuşmada ve yazmada anlatımı kuvvetlenir. Aynı zamanda okuma becerisinin iyi olması durumunda okuduklarını anlamlandırmak ve okudukları arasında ilişki kurmakta zorlanmaz. Dikkatli bir dinleme ve okuma sonrasında kurallara uygun konuşma ve yazma etkinlikleri gerçekleşir.

Yabancı dil öğrenimi öncelikle hedef dilin ses birimlerini doğru çıkarmakla başlar. Bu çalışma Türkiye Türkçesinin soydaşlara (Türkmenlere) öğretimi sırasında gerçekleşen sesli okuma hatalarının ortaya çıkarılması ve giderilmesi açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın amacı, Türkiye’de dilimizi öğrenen Türkmen öğrencilerin sesli okuma hatalarını tespit etmek ve bu konuda çözüm önerileri geliştirmektir. Çalışma, dilin doğru kullanımını sağlayarak okuma becerisinin geliştirilmesi ihtiyacı duyulduğu için yapılmıştır.

Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin Ses Özellikleri Yönünden Karşılaştırılması

Türkiye Türkçesinin alfabesi 21 harften oluşmaktadır. Bunlardan 8’i ünlü (a, e, ı, i, o, ö, u, ü), 21’i ünsüz (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z) harftir.

Türkmen Türkçesinde 9 ünlü bulunmaktadır. Bunlar: “a, ä, e, ı, i, o, ö, u, ü”. “ä”, “a” ve “e” arasında bir sesletime sahiptir ve Türkiye Türkçesinde karşılığı yoktur. Türkiye Türkçesinden farklı olarak Türkmen Türkçesinde uzun ünlüler bulunmaktadır. Yani her bir ünlünün uzun karşılığı vardır ancak bunların yazımı bulunmamaktadır (Doğan, 1996: 232).

Türkiye Türkçesinde 21 ünsüz bulunurken, Türkmen Türkçesinde 23 ünsüz bulunmaktadır yalnız bunların 21 tanesi alfabede gösterilmektedir. Bunlar: “b, c, ç,

d, g, h, j, k, l, m, n, ñ, p, r, s, ş, t, v, y, z". Görüldüğü gibi Türkiye Türkçesinden farklı olarak "ñ" bulunmaktadır. Kalın ünlülerle kullanılan "g" ve "k"ler kalın (gapı, ak) ince ünlülerle kullanılanlar incedir (gelmek, iki). Türkmen Türkçesindeki ünsüzlerle ilgili özelliklerden bazıları aşağıda belirtilmiştir:

1. Sözcük başında bulunan kalın "k", Türkmen Türkçesinde "g" olur: gapı (kapı), garşı (karşı).
2. Türkçe kökenli bazı sözcüklerin başındaki t'ler, Türkmen Türkçesinde "d" olur: dırnak (tırnak), daş (taş). Ayrıca Türkiye Türkçesinde "t" ile başlayan ekler Türkmen Türkçesinde "d" ile başlar (başda, altdan).
3. Kelime içindeki b'ler "v" okunur. Ancak bu "v" Türkiye Türkçesindeki gibi diş-dudak ünsüzü değildir. Dudakların büzülmesiyle oluşur: ova (oba), davara (dabara).
4. "Bin, boncuk, binmek, ben" sözcükleri ile "ben" ve "bu" sözcüklerinin ek almış biçimlerinde "b", "m" olur: miñ, moncuk, münmek, men, maña, meni, mende, munuñ.
5. Yabancı kökenli Türkçe sözcüklerdeki "h" sesi Türkmen Türkçesinde çoğunlukla "g" olarak okunur: baht (baht), rugsat (ruhsat) (Buran ve Alkaya, 2001: 80).

Yöntem

Bu bölümde çalışmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgi verilecektir.

1. Model

Türkçe öğrenimi sırasında Türkmen öğrencilerin karşılaştıkları sesli okuma sorunlarını tespit etmek için yapılan çalışmanın yöntemi, ses kayıtları üzerinden içerik analizi yoluyla hataların belirlendiği nitel araştırmadır.

2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Aksaray Üniversitesi'nde Türkçe destek dersi eğitimi alan yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenen örneklem, Aksaray Üniversitesi'nde Türkçe yeterlilik sınavını geçemeyen A2 seviyesindeki dokuz Türkmen öğrenciden oluşmaktadır. Seçkisizlik, örnekleme oluşturan birimlerin seçilme olasılıklarının eşit olmasıdır ve bu evre değerlerinin daha güçlü tahminini sağlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013: 83).

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Türkçe sesli okuma yanlışlarını belirlemek için öğrencilere Gazi Üniversitesi TÖMER yayınlarından Yabancılar İçin Türkçe A2 Temel Düzey kitabında bulunan "Uzun Ömrün Sırları" metni sesli olarak okutulmuş ve sesleri kaydedilmiştir. Metin yüz sekiz sözcükten oluşmaktadır.

4. Verilerin Analizi

Çalışma sırasında katılımcıların okumaları kayıt altına alınmıştır. İçerik analizi yoluyla bu kayıtlar incelenmiş ve yapılan okuma hataları tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonunda görülen okuma hataları aşağıda belirtilen dört başlık altında toplanmıştır:

- 1- Ses yutumu
- 2- Ekleme yaparak okuma
- 3- Yanlış ses kullanımı
- 4- Benzeterek okuma

Ses Yutumu: Katılımcıların sesli okuma sırasında sözcüklerdeki bazı sesleri atlayarak, sözcükleri eksik bir şekilde okudukları hata türüdür.

Ekleme Yapararak Okuma: Katılımcıların sözcüklerin yapısında bulunmayan ses ya da ekleri varmış gibi okudukları hata türüdür.

Yanlış Ses Kullanımı: Katılımcıların kendi dillerinde bulunmayan ya da farklı seslendirilen harfleri çıkarırken yaptıkları hata türüdür.

Benzeterek Okuma: Sözcüklerin sadece yazılışlarının benzetmesinden kaynaklı yapılan yanlış okuma türüdür.

Araştırmada belirlenen hatalar incelenmiş ve tablolar halinde gösterilmiştir.

Çalışmada katılımcıların yaptıkları yanlış kullanımlar sembolleştirilerek aşağıda belirtilmiştir:

ı: Türkçede “ leylak, kelebek, günlük” örneklerinde olduğu gibi dil ucunun damağın ön kısmının biraz gerisine dayandırılmasıyla çıkartılan ses.

í: Türkçede “almak, alın, tulumba” sözcüklerinde olduğu gibi dil ucunun damağın ön kısmına dayandırılmasıyla çıkartılan ses.

ñ: nazal n.

w: Türkçede bulunmayan ancak “v” sesine yakın söylenen ses.

ğ: “ğ” ile “g” sesi arasında, gırtlaktan söylenen ses.

ä: “e” ile “a” arasında söylenen bir ses.

Tüm, Sökmen, Akgül ve Sevimli (2012) tarafından yapılan çalışmada Türkçeyi öğrenen yabancıların daha önce karşılaşmadıkları sesleri çıkartmakta zorlandıkları ve kendi ana dillerinden ya da öğrendikleri diğer yabancı dillerden aktarım yaptıkları, sesletimi birbirine çok yakın olan “ö-e” ile “ü-i” seslerinin sözcük içinde yer değiştirebildiği, bazı durumlarda harf düşürdükleri, sözcükte çok sessiz harfin bulunması durumunda sözcüğe sesli harfler ekledikleri ya da var olan sesli harfi atarak seslettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm (2014), çalışmasında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin sesletim sorunlarının en önemlilerinden birisinin karşılaştıkları farklı simge ya da

sesbirimleri ve onların sesletiminin olduğunu, ayrıca doğru sesletimleri edinmelerinin zor görüldüğünü vurgulamaktadır.

Okatan (2012), yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunları ele alan araştırmasında, bu sorunlardan birinin harflerin yanlış kullanımı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bahsi geçen çalışmalarda ulaşılan sesletim sorunları, harf ekleme ya da harf atarak okuma Türkmen katılımcılarla yapılan araştırmamızda da görülmektedir.

Bulgular

Türkiye Türkçesi öğrenen Türkmen öğrencilerde görülen sesli okuma yanlışlıklarını belirlemek ve çözüm önerileri geliştirebilmek amacıyla yapılan çalışmada, katılımcıların ses kayıtları analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan dokuz Türkmen katılımcı K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8 ve K9 olarak belirtilmiştir.

1. Ses Yutumu

Araştırmada bulunan dokuz Türkmen katılımcının ses yutumuyla ilgili hataları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Ses Yutumu Hata Tablosu

K1	K2	K3	K4	K5
	sebze (sebzeler) sakin (sakinlik) şartlari (şartlarında) ömür (ömürlü) sonrada (sonrasında) içiyor (içiyorlar) sorusun (sorusuna) sofrada (sofradan) yumurta (yumurtayı) formüleri (formüleri)	vazgeçmeleri (vazgeçilmezleri)	rahatlıyor (rahatlatıyor)	mutfağı (mutfağının)
K6	K7	K8	K9	
ömür (ömrün) formüller (formüleri) araştırmalar (araştırmaların)	kullanıyorlar (kullanıyorlar) pişiriyorlar (pişiriyorlar) söylüyorlar (söylüyorlar) vazgeçilmez (vazgeçilmezleri) tazeliği (tazeliğini)	kullanıyor (kullanıyorlar)	ömür (ömrün) yönemleri (yöntemleri) formüller (formüleri) wazgeçmeleri (vazgeçilmezleri) çay (çayı)	

Türkiye Türkçesi Öğrenen Türkmenlerde Görülen Sesli Okuma Yanlışları ve Çözüm Önerileri

Yukarıdaki tabloya göre katılımcıların ses yutumu yaparak okudukları sözcük sayısına bakıldığında K1 hiç hata yapmazken; K3, K4, K5 ve K8 birer sözcükte; K2 on, K6 üç, K7 ve K9'un beşer sözcükte yanlışlık yaptıkları görülmektedir. Buna göre K1 %0, K2 %9,25, K3 %0,92, K4 %0,92, K5 %0,92, K6 %2,77, K7 %5,55, K8 %0,92 ve K9 %4,62 oranında ses yutumu yapmıştır. Katılımcıların %88,8'inde bu hata görülürken çoğunlukla sözcük sonlarında ses yutumu yaptıkları gözlenmiştir. Sözcüklerin %12'si ses yutumu yapılarak okunmuştur.

2. Ekleme Yaparak Okuma

Katılımcıların ekleme yaparak okudukları sözcükler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Ekleme Yaparak Okuma Hata Tablosu

K1	K2	K3	K4	K5
	sıraları (sırları) çayını (çayı) etmiyor (etme) yaşamak (yaşa) sitresten (stresten) çalışıyorlar (çalışıyor) yoruluyor (yorulma) sport (spor) günümüzde (günümüz)	çalışıyorlar (çalışıyor) gönümüze (günümüz)	Aydın'daki (Aydın'da) yaşıyoruz (yaşarız) yumurtalayı (yumurtayı)	buharada (buharda)
K6	K7	K8	K9	
Ayrıncı (ayrıca)	Rahatlandırıyor (rahatlatıyor) Ömürler (ömürlü)	Ürünçleri (ürünleri) Yöntemleri (yöntemleri) Rahatlarken (rahatlatıyor)	Rahatlandırıyor (rahatlatıyor) Günümüzde (günümüz)	

Yukarıdaki tabloya bakıldığında K1 hiçbir sözcüğü ekleme yaparak okumamıştır. Ancak K5 ve K6 birer, K3, K7 ve K9 ikişer, K4 ve K8 üçer sözcükte hata yaparken; K2'nin dokuz sözcüğü yapısında bulunmayan ek ya da sesi ekleyerek okuduğu görülmüştür. Buna göre K1 %0, K2 %8,30, K3 %1,85, K4 %2,70, K5 %0,92, K6 %0,92, K7 %1,85, K8 %2,77 ve K9 %1,85 oranında hata yapmıştır. Katılımcıların %88,8'i ekleme yaparak okumuştur. Sözcüklerin %17,6'sı ekleme yapılarak okunmuştur.

3. Yanlış Ses Kullanımı

Türkmen katılımcıların yanlış ses kullanımı ile ilgili yaptıkları hatalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3: Yanlış Ses Kullanımı Hata Tablosu

K1	K2	K3	K4	K5	
araştırmalarıñ	araştırmacılar	içün	içiñ	içün	
tazeliğini	içün	araştırmalarıñ	araştırmalarıñ	araştırmaların	
yaşamalarıñ	araştırmalarıñ	insanlar	farklı	táze	
ömrüñ	sağlıklı	bañık	tazeliğini	tazeliğini	
mutfağıniñ	çiğ	deñiz	bır	bır	
olun	farklı	bır	sakinlik	sakinlik	
uygulamak	tazeliğini	Aydın'da	cevabını	sonusuna	
kañıyor	mideni	sarimsak	yapıñ	caponlar	
	bañ	adamları	atıñ	capon	
	çaışmaktan	yaşamalarıñ	uzün	bişiriyorlar	
	adamları	diger	ömrüñ	oluyor	
	altın	yapıñ	sonucuña	yoğurt	
	atıñ	atıñ	omürlü	gunümüz	
	şartları	uzün	caponlar		
	ömrüñ	ömrüñ	capon		
	caponlar	soñuca	mutfağıniñ		
	capon	caponlar	alkol		
	oluyor	capon	duruñ		
	kuñanma	böyleçe	oluñ		
	boñboñ	yoğurt			
	oluñ	duruñ			
		oluñ			
		gönümüze			
K6	K7	K8	K9		
adamları	capon	oluyor	uzün	capon	diger
caponlar	mutfağıniñ	doğal	ömrüñ	kuñanıyorlar	altın
capon	oluñ	diğer	kañıyor	oluyor	arkadaşları
yoğurt	yapıñ	gönümüz	adamları	alkol	sağlıklı
	hayatın	bır		doğal	bañık
	yaşamaların	cevabını		sıralıyor	tazeliğini
	sitresteñ	táze		boñboñ	bır
	atıñ	tazeliği		oluñ	sakinlik
				kañıyor	táze
				çaışmaktan	wazgeçmeleri
				cevabını	farklı
				adamları	yaşlılar
					Bañ

Türkiye Türkçesi Öğrenen Türkmenlerde Görülen Sesli Okuma Yanlışları ve Çözüm Önerileri

Yukarıdaki tabloda tüm katılımcıların değişen sayılarda yanlış ses kullanımı yaptıkları görülmektedir. Buna göre K1 sekiz, K2 yirmi bir, K3 yirmi üç, K4 on dokuz, K5 on üç, K6 dört, K7 on altı, K8 dört ve K9 yirmi beş sözcüğü yanlış ses kullanarak okumuştur. K1 %7,40, K2 %19,40, K3 %21,20, K4 %17,50, K5 %12, K6 %3,70, K7 %14,80, K8 %3,70 ve K9 %24 oranında yanlış ses kullanmıştır. Katılımcıların %100'ünde yanlış ses kullanımı görülmektedir. Metinde bulunan sözcüklerin %50,9'u yanlış harf kullanılarak okunmuştur. Ayrıca katılımcıların tamamının bu hatayı yaptığı görülmektedir. Yapılan hataları ünlüler ve ünsüzlerle ilgili olanlar şeklinde iki bölümde incelemek mümkündür.

Ünlülerle ilgili yapılan hatalar “yaşlılar, farkli, sağlıklı, cevabını” örneklerinde görüldüğü gibi “ı” sesi yerine “i” sesinin kullanımı; “sakinlik, bır” örneklerinde olduğu gibi “i” sesi yerine de “ı” sesinin kullanımı görülmektedir.

Ünsüzlerle ilgili olarak yapılan hataları birkaç örnekle belirtmek mümkündür:

v – w: wazgeçmeleri, we

ğ - g/ğ:“tazeliğini, diğer, dogal, yogurt”

l- t: “bağ, altın, çalışmaktan, boğ boğ, doğal”

n- ñ:“ömrüñ, atıñ, stresteñ, hayatıñ”

j –c: “caponlar, capon”.

Türkiye Türkçesinde diş-dudak ünsüzü olarak çıkartılan “v” ünsüzü yerine katılımcılar kendi dillerinde dudak ünsüzü olan v’yi çıkartmaktadırlar. Bu harfin sesletiminde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi diş teması bulunmamaktadır. Sesletim, dudakların yakınlaştırılıp öne doğru büzülmesiyle gerçekleşmektedir. Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde aynı sembolle gösterilmelerine karşın çıkış yerleri farklıdır. Bu simgelerin karıştırılmaması için Türkmen Türkçesindeki “v”, “w” olarak simgelenmiştir.

Katılımcılar Türkiye Türkçesi’nde arka damak ünsüzü olan “ğ” yerine bazı sözcüklerde “g”, bazı sözcüklerde de kendi dillerinde dil ünsüzü olan “g” ünsüzünü çıkarmaktadırlar.

Türkiye Türkçesinde “lamba, leylek, el vb.” sözcüklerde sesletilen ve ön damak ünsüzü olan ince “l” çalışmada “l” biçiminde sembolleştirilmiştir. “Bal, altın, doğal vb.” sözcüklerde bulunan kalın “l”nin çıkış noktası daha arkada ve arka damak seslerine yakındır. Katılımcıların bu iki ünsüzün kullanımında yanlış yaptığı görülmektedir.

Türkiye Türkçesinde diş ünsüzü olan ve dilin ön kısmının üst ön dişlerin arkasına temasıyla çıkarılan “n” sesi yerine katılımcılar, arka damak ünsüzü olan “ñ”yi kullanmaktadır. Bu ses dilin arka tarafının damağın arka kısmına temasıyla çıkarılmaktadır.

4. Benzeterek Okuma

Türkmen katılımcıların sözcüklerin yalnız yazılış benzerliklerinden kaynaklanarak yaptıkları yanlış okumalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Benzeterek Okuma Hata Tablosu

K1	K2	K3	K4	K5
	araci (ayrıca) yönetmeler (yöntemleri) doğru (doğal)			
K6	K7	K8	K9	
		araştırmacılar (araştırmaların)	kullarını (kurallarını) mesdele (mesela) kahwaftı (kahkaha)	

Yukarıdaki tabloya bakıldığında K1, K3, K4, K5, K6, K7hiç hata yapmazken; K2 ve K9 üçer sözcükte, K8 ise bir sözcükte hata yapmıştır. Buna göre K1, K3, K4, K5, K6 ve K7 %0, K2 %2,70, K8 %0,92 ve K9 %2,77 oranında benzeterek okuma yapmıştır. Dolayısıyla katılımcıların %33,3'ü sözcükleri benzeterek okumuştur. Katılımcıların %33,3'ünün sözcükleri benzeterek okuduğu görülmüştür. Sözcüklerin %6,49'u bu şekilde okunmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi her geçen gün önem kazanmaktadır. Ülkemize her yıl Türkçe öğrenmek için yurt dışından özellikle de Türk Cumhuriyetlerinden öğrenciler ya da çeşitli iş sektörlerinden çalışanlar gelmektedir. Türkiye'ye dil öğrenmek için gelenler çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Çalışmanın katılımcıları Türkmenistan'dan gelen Türkmen öğrencilerdir. Türkiye Türkçesi öğrenen Türkmen öğrencilerin sesli okuma sırasında yaptıkları yanlışları tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılan çalışmada en fazla görülen hata türünü yanlış ses kullanımı oluşturmaktadır. Ünlülerden en çok "ı, i" ve ünsüzlerden de "j, l, v, n, ğ" seslerinde yanlış ses kullanımı yapılmıştır. Yanlış ses kullanımının temelinde Türkiye Türkçesi ile Türkmen Türkçesindeki ses farklılıkları bulunmaktadır. Türkmen Türkçesinde ñ'nin yaygın kullanımı en belirgin hatalardan biridir. Bir diğeri ise Türkiye Türkçesinde bulunan kalın "l" (altın, bal, kalın vb.) ile ince "l"nin (kelebek, limon, leğen vb.) kullanımının karıştırılmasıdır. Türkmen alfabesinde "ğ"nin olmaması ve "v" sesinin çıkış noktasının Türkiye Türkçesinden farklı olması yanlış ses kullanımına sebep olmaktadır.

Türkiye Türkçesi Öğrenen Türkmenlerde Görülen Sesli Okuma Yanlışları ve Çözüm Önerileri

Çalışmada en çok karşılaşılan ikinci hata türü ses yutumu yapılarak okuma yapılmasıdır. Burada katılımcıların çoğunlukla sözcük sonlarındaki sesleri yutarak okuma yaptıkları görülmektedir. Ses yutumundan sonra sık yapılan bir hata türü de sözcüklerin eklemeye yaparak okunmasıdır. Katılımcıların sözcük sonlarına ya da ortalarına bazı sesleri ekleyerek okudukları görülmektedir. Çalışmada en az karşılaşılan hata türü ise benzeterek okumadır. Burada katılımcıların sözcüklerin yazımını daha önceden bildikleri farklı sözcüklerin yazımına benzettikleri için yanlış okudukları görülmektedir.

Çalışma sonunda elde edilen verilerden yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

Dil öğrenimi okuma, dinleme, konuşma ve yazma olmak üzere dört temel beceriyi kapsar. Yabancı dil öğrenmek isteyen bir kişi her şeyden önce iyi bir dinleyici olmalıdır. Hedef dilin seslerini tanıyabilmek ve fonem değerlerini doğru söyleyebilmek için bunların nasıl çıkarıldığını öğrenmelidir. Bu noktada öğrenci kadar öğretmene de büyük görev düşmektedir. Çünkü öğretmen öğrenilmek istenen dili tanıtan ve kullanan kişidir. Bu dili karşı tarafa aktaran ve tüm detaylarını öğretendir.

Hedef kitlenin öğretmen tarafından iyi tanınması gerekir. Onların kullandıkları alfabenin bilinmesi öğretmen için faydalı olacaktır. Çünkü dersin işleniş sırasında farklılıklar ve benzerliklerden faydalanmanın yabancı dil öğrenimi için, özellikle de aynı dilin lehçelerinin öğretiminde etkili olacağı düşünülmektedir.

Bu yanlışlıkların giderilmesi için sık sık yapılacak tekrarlar faydalı olacaktır. Öğretmen her yanlış ses kullanımında öğrenciyi doğrusunu söyleyerek ve ona da tekrar ettirerek düzeltme yoluna gitmelidir. Burada çıkartılamayan sesle ilgili tekerlemelerden faydalanılabilir. Örneğin “ı” sesi için “*İğil iğil akan İğdir’in ılıman ırmağının kıyısına ıkına sıkına oturduk.*”, “i” sesi için “*İnim inim inleyen işportacıların işliklerini ibrişimli iplikle ipil ipil istifleyen İzmirli İshak’ın iş yerinde toplandık.*”; “v” için “*Vesveseli, vıdı vıdı ve vırvırcı Vicdan, vefalı, vatansever, vakur Vanlı Veli’yi vapurda voltalarken gördü.*”, “j” için “*Jambon-jelatin, jet, jant, jeton satan jurnalcı Jale’ye müjde verdiler.*”, “l” için “*Lüleburgazlı langur lungur Lemi, Leylâ’nın likör, leblebi ikramından sonra, ‘Lalelim Laleli’de lale satar’ şiiirini okumuş.*”, “n” için “*Nallıhanlı namlı Nuri, naneruhu, narenciye, nalın, nergis satıp nezaket, nemelazımcılık, nüans, nispet, nötron, nükte, üzerine nutuk çekmiş.*” gibi aynı sesin sık geçtiği tekerlemeler sesin doğru çıkarılmasına yardımcı olacağı gibi eğlenceli bir ortamın oluşmasını da sağlayacaktır.

Ses yutumu, eklemeye yapılarak okuma ve benzeterek okuma türlerinin giderilmesi için öğrencilere bol bol okuma çalışması yaptırılmalıdır. Sınıf ortamında yapılacak sesli okumalar kadar öğrencilerin ev ortamında da yapacakları sesli okumalar onların yanlışlarını kendilerinin de duymalarını sağlayarak bunları düzeltme fırsatı taniyacaktır.

Öğretmen sınıfta öğrencilerin söyleyişlerini düzeltirken onların isteklerini kırmaktan kaçınmalıdır. Yabancı dil öğrenmede öğrencinin hevesi oldukça önemlidir. Bu nedenle öğretmen doğruları pekiştirirken öğrenciyi derse isteklendirici söz ve davranışlarda bulunmalı, onun Türkçe öğrenmeye olan merakını sürekli taze tutmalıdır.

Öğrencinin çevresiyle etkili bir iletişim kurması için günlük Türkçenin kullanıldığı ortamlarda bulunması gerekir. Çünkü hedef dil konuşanıya ne kadar çok birlikte olursa kendini o kadar Türkçenin içinde bulacaktır. Böylelikle dil yanlışlıkları da zaman içinde düzelecektir.

Türkçenin yabancılara öğretiminde dilin inceliklerini barındıran özgün metinlerin kullanımı öğrencinin ilgisini çekeceğinden dile olan isteğini de artıracaktır. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretimi yayınları hazırlayan kurumlar, kitaplarda Türk kültür ve zevkini yansıtan seviyeye uygun metinlere yer vermelidir.

Türk dünyasının tanınmış edebiyatçılarının eserleri ile Türk tarihinin sözlü edebiyat ürünlerinden destanlara yer verilmesi, ortak tarih ve kültür bilincinin yerleşmesi ve birliktelik ruhunun oluşmasında etkili olacaktır. Bu yolla, ileride Türkçemizin Türk Dünyasının iletişim dili olmasına katkı sağlanmış olacaktır.

Kaynakça

Adıgüzel, M.S. (2010). Kaşgarlı Mahmut'un Türkçe öğretim yöntemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(1), 27-35.

Akalın, H. (2007). Yetmiş beş yılda Türk dil kurumu. *Türk Dili Dergisi*, 667, 7-8.

Arslan, M. (2012). Tarihî süreçte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi-öğrenimi çalışmaları. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 175-177.

Bozkurt, F. (2012). *Türklerin Dili*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Buran, A. Ve Alkaya, E. (2001). *Çağdaş Türk Lehçeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün Ö., Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Doğan, L. (1996). Türkmen Türkçesinde uzun ünlüler ile ilgili hususlar. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1, 232-238.

Güngör, E. (2008). *Çarlık döneminde Türkistan'da fikir akımları*. Yüksek Lisans Tezi: Bişkek: Türkiye Manas Üniversitesi.

Karakuş, İ. (2006). *Atatürk dönemi eğitim sisteminde Türkçe öğretimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Nurlu, M. (2011). *Fransa'da Türkçe öğretimi*. Ankara: Sarkaç Yayınları.

Türkiye Türkçesi Öğrenen Türkmenlerde Görülen Sesli Okuma Yanlışları ve Çözüm Önerileri

Okatan, H. İ. (2012). Polis akademisi güvenlik birimleri fakültesinde okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme sorunları. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 79-112.

Özyürek, R. (2009). Türk devlet ve topluluklarından Türkiye üniversitelerine gelen Türk soylu yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğreniminde karşılaştıkları sorunlar, *Turkish Studies*. 4(3), 1819-1862.

Tüm, G. (2014). Çok uluslu sınıflarda yabancı dil Türkçe öğretiminde karşılaşılan sesletim sorunları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29(2), 255-266.

Tüm, G., Sökmen, M., Akgül, Ö. ve Sevimli, Y. (2012). Yabancı dil Türkçe öğretiminde karşılaşılan sesletim sorunları ve çözüm önerileri. *IV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (22-24 Aralık 2011) Bildirileri*, (Ed: Önal, M. N.) Ankara: Grafiker Yay., s. 661-671.

Zorbaz, K. Z. (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminin tarihî seyri. (Ed: Durmuş, M. ve Okur, A.), *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları, s. 159-169.